

Gertrud von le Fort

Vytržení

panny z Barby

POVÍDKA

Přeložila Jaroslava Vobrbová-Koutecká

1942

Nakladatelství Vyšehrad v Praze

Jediný český překlad schválený původním nakladatelem. Copyright by Michael Beckstein Verlag, München 1940.

Bůh je tryskající pramen - nikdo jej nemůže vyčerpat.

...tu měla ubohá panna najednou na sobě krásný červený plášť; plášť byl ozdoben zlatem a také písní, jež zněla takto: „Zemřela bych ráda láskou, kéž se mi to stane!“

Paní duše, vyjděte ze sebe!

Kdo v lásce umírá, ten budiž v Bohu pochován.

Mechthilda Magdeburská

Za oněch dnů, kdy se velká bouře „blouznivců a houfů“, která běsnila nad Německem, přehnala také přes město Magdeburk - tedy za oněch dnů, o nichž vypráví veleslavná kronika möllenského fojta Šebestiána Langmanna - byl paní abatyši od svaté Anežky, u obecného lidu Starého i Nového Města zvané jen „velká abatyše“, odevzdán dopis. V něm stálo psáno: Karsten Nessler, Vavřinec Böttger, Öhlenschlägerův zludračený syn, k tomu Jan Plockow, Klaas a Pankrácius Kleinschmidtovi - slovem celá zločinecká láje Grewa Köppena, toho bohaprázdného münzerského predikanta - nyní

roztrušuje: klenoty kostela sv. Anežky byly „velkou abatyší“ potají odklizeny. Vůz pana ammerschlebského opata přijel pro ně za noci a mlhy a odvezl je z města - nikdo neví, kam. Takto už zase znovu bouří v ulicích sprostá chátra proti hrabivosti a lakotnosti lenivých, ničemných klášterníků, kteří jménem svých modlářských svatých obrazů takové klenoty hromadí a potom je svým vlastním jménem veřejnému prospěchu odnímají. A nic jiného než toto běsnění sprosté luzy proti kněžstvu a řeholnictvu nebylo přece oním lživým výrokem o klenotech zamýšleno: Jako zbožné obrazy v kostelích, tak budiž dnes rozbit a zničen obraz zbožných lidí, ba obraz zbožnosti! On, podepsaný, Joachim šlechtic z Plotha, kanovník zdejšího vysokého arcibiskupství, ohlásil celou tuto mrzutou záležitost - jako také již dříve - spěšně panu arcibiskupu do Mohuče, aby vyslal své dvorní rady a udělal tu pořádek. Neboť městská rada je v přítomné době přebohá a přestrašená instituce; ta se asi vzmuží teprve, až půjde o krk jí samotné - a to se také s pomocí Boží jistě brzy stane. - Zatím prosí podepsaný milostivou paní, aby se poradila s veledůstojným

proboštem kláštera, když je nyní připravena a nemusí se vyděsit nebo si nechat nahnati strach, až tato hanebná zvěst dojde k jejímu sluchu.

Jenomže paní abatyše od svaté Anežky nebyla žena, která si dala nahnati strach nebo se vyděsit, nýbrž byla právě „velká abatyše“, která sama o sobě dovedla nahnat strach; to bylo již lze poznati na zevnějšku milostivé paní. Byla plně a statně postavy, krásného a velitelského držení těla, také právě v nejlepším věku, aby se velitelsky nesla - tak mezi čtyřicítkou a padesátkou. Její tvář byla jakoby vyřezána z pevného hladkého dřeva bez jediné poskvrnky, důstojného a povznášejícího výrazu, přitom dobrotivá a spravedlivá, jak musí vypadat pravá matka mnoha dcer - a paní abatyše byla pravou matkou mnoha dcer: tady bylo vše, čeho bylo třeba, stejně jako bylo vše, čeho bylo třeba v klášteře svaté Anežky, a všechno tu bylo právě tak zdařilé a dokonalé jako paní abatyše. Nechť si dnes četné jiné kláštery upadly v nekázeň a skýtaly těmto „blouznivcům a houfům“ látku k útocením, u svaté Anežky tomu tak nebylo, to věděl v Magdeburku každý - vždyť by se

bylo ještě před několika málo lety nikomu ani nesnilo, že by se jednou mohlo této velké ženě nedostávat povinné úcty. Ne, také novověrci wittenberského učení by to nebyli považovali za možné, a paní abatyše to přece nepovažovala ještě dnes za možné - měla to zřetelně vepsáno do tváře, když seděla se svými pannami v refektáři u stolu. Ty hleděly všechny tak ustrašeně a vyděšeně, a tenký hlásek panny Pettinghoferky, již příslušela stolní četba, kymácel se a třepotal úzkostlivě sem a tam, jako by malý, bezmocný zvoneček svolával při blížící se bouři k modlitbě. Jenom panna z Barby tu už zase seděla, jako by nevnímala nic z toho všeho, co se kolem ní dělo: štíhlá, vzosná panna, urozeně uzavřená, s tichým, do sebe pohrouženým výrazem, vypadající jakoby z jiného světa.

Zase byl předčítán traktát neznámého mistra ze školy velkého Taulera o shovívavosti a mírnosti křesťanské duše k jejím protivníkům; neboť tak se slušelo činiti zbožnému řeholnictvu v těchto zlých dobách. Veleďustojný pan probošt kláštera doporučil, aby traktát byl předčítán u stolu, a tak s tím musila být srozuměna i paní

abatyše. Ale po každé, když se hlas předčítající přiblížil k místu, kde neznámý mistr připomíná modlitbu sladkého Ježíše: „Pane, odpusť jim, neboť nevědí, co činí“ - tehdy se všechny pečlivě uspořádané záhyby na postavě paní abatyše náhle octly v prapodivně bouřlivém pohybu, jako by seděla místo u stolu bezhlesně tichého refektáře v člunku na širém moři. Panny hleděly své veledůstojné matce celé ohromené do velké, velitelské a povznášející tváře, ba sama předčítatelka ustala, jako by očekávala, že paní matka chce něco namítnout. Avšak ona jen polykala tak zvláště - nevěděly, zdali sousto či slovo. Přes rty jí však nepřešlo jediné slovo a ponenáhlu se také zase uhladily záhyby jejího roucha, jako by se ztišovaly vlny. To se opakovalo nyní již tak dlouho, jak dlouho láje Grewa Köppena hanobila magdeburské kláštery.

Když se předčítatelka blížila dnes k povědomému místu - byla to, jak bylo již řečeno, malá Pettinghoferka se svým te-nounkým hláskem - tu již předem maličko zaváhala, pozorujíc jakoby s hlubokou uctivostí vzdouvajíc se roucho paní matky - malá Pettinghoferka pozorovala neustále

paní matku, neboť se od počátku ochuravění paní převorky stala její pravou rukou, ovšem jen zcela bázlivou, slabounkou ručičkou, avšak něco jiného by paní matka ani nemohla potřebovat, na to byly její vlastní ruce přespříliš silné a mocné. A opravdu, tu se již také rozvlnil šat paní matky, jako když se vichřice opře do lodní plachty, a nyní otevřela skutečně ústa a řekla svým krásným, plným, velitelským hlasem jasně, pevně a všem slyšitelně: „Ale Karsten Nessler a jeho banda přece vědí, co činí.“ A to znělo právě tak, jako by se tu byla paní matka konečně oprostila od slova, jímž se již po celé týdny téměř dusila - takže v nejbližší chvíli spadly všem jejím dcerám jakoby šupiny s očí, že traktát neznámého mistra se jich vlastně vůbec netýká, nýbrž že je napsán pro zcela jiné případy než jejich, protože se přece i sám sladký Spasitel modlil jen za ty, kteří nevěděli, co činí - tato láje to však věděla: zde paní matka zjistila jen čistou pravdu. Odkudpak byl Karsten Nessler, odkudpak Vavřinec Böttger, Öhlenschlägerův zludračený syn, odkud Klaas a Pankrácus Kleinschmidtové? Přišli na svět v temné pohanské zemi, kde

lidé nemají potuchy o zbožných klášterech? Ne, byli magdeburské děti, všichni pokřtění, ve svaté víře věrně vyučovaní, a právě v tomto klášteře svaté Anežky se naučili znát zbožné kláštery. Kdo sytil v Magdeburku chudšasy, jako byli oni, a kdo je napájel? Kdo také nechal Klaase a Pankrácía Kleinschmidta vysedat jen za Zaplat Pán Bůh tak často v teplé pivničece, když panna sklepnice rozdávala dobré pivo? Kam nosili k obvázání rány, které si utržili ve svých rvačkách? Kde dostával Öhlenschlägerův syn ty četné silné polévky pro svou nemocnou matičku a pro mrtvou ty četné Otčenaše a tlustou, přetlustou svíci - před mnohými lety, kdy bylo ještě chvalným obyčejem, že se lidé starali o své milé nebožtíky? Nebyl to napořád tento zbožný klášter svaté Anežky, jež teď oni nevděční lháři viní z hrabivosti a chladné lakoty? A to by si člověk měl ještě připomínati Spasitelova slova: „Nevědí, co činí“? Vždyť to by musil lhát sobě samému! Neboť toho přece jen nebylo, aby dětem člověka byl neustále stavěn před oči příklad křesťanské dokonalosti a oni aby jej přesto nemohly poznati; toho nebylo, a to nemohlo být,

nýbrž tady byla očividně pouhopouhá zloba.

Mezitím pokynula paní matka, aby se vstalo od stolu. Malá Pettinghoferka sklapla malýma ručičkami traktát neznámého mistra tak odhodlaně, jako by byla s tímto čtením hotova jednou pro vždycky. A tento názor byl také zřetelně vepsán do tváří ostatních panen tak, jako by se nyní cítily osvobozeny od nesnesitelně těžkého břemene; neboť odpouštět a stále zase jen odpouštět, když je na člověku pácháno bezpráví za bezprávím, vždyť to je tak přenesmírně těžké, a ony všechny se o to přece věrně pokoušely v těch četných úzkostiplných nocích, kdy jim byly pod okny zpívány zlé, posměšné písničky, a v proplakaných dnech, kdy je lidé tupili a hanobili, že jim mnohdy bylo, jako by je byl milý Bůh opustil, jako se zdálo, že opustil špatný svět. - Ano, odpouštět a stále jen odpouštět, to bylo nejtěžší na této těžké době, a když to nyní přestalo, snad se obrátí také všechno ostatní! Ubohým pannám bylo najednou přepodivně lehce a nadějně, skoro jako za dřívějších dob, kdy se tady u svaté Anežky ještě zpívaly velké, slavné mše - teď se přece již dlouho sloužily už jen tiché mše,

jako by se člověk musil při bohoslužbě stydět a schovávat! Byly zase s to najednou si představit, že jejich veledůstojná matka je nyní úplně vyvede ze všech jejich běd a že to zase může být jako za dřívějších dob. Proto na ni všechny hleděly vděčně a plny očekávání. Jenom panna z Barby, zdálo se, stále ještě nepostřehla, co se kolem ní děje - opravdu, vypadala jako z jiného světa! A když k ní teď po odříkaném díkučinění malá Pettinghoferka chtěla přisunout traktát neznámého mistra, aby jej přijala v opatrování, jak bylo jejím úkolem jakožto knihovnice, uviděla, že z Barby s ostatními vůbec nepovstala, nýbrž že sedí bez hnutí u stolu, oči široce rozevřeny, slavnostní, jako v očekávání kohosi neznámého, celou tvář podivuhodně potuchlou a setřenou. A tu malá Pettinghoferka věděla, že panna z Barby se chystá zase upadnout ve vytržení tak, jak se to této panně mnohdy stávalo. To malou Pettinghoferku velmi rozrušilo, neboť z Barby ještě nikdy neupadla v extasi u společného stolu, nýbrž jindy se to stávalo jen tehdy, když dlouho četla ve vele-slavné staré knize, zvané „Řinoucí se světlo božství“ - jež pocházela z dob „velkých mi-

lovníc“ a byla sepsána bohobojnou bekyní jménem Mechthilda, bytem v Magdeburku, ale tamtéž převelice osočovanou a pomlouvanou bezbožným světem - právě tak, jak jsou jím pomlouvány ony samy - u svaté Anežky však vítanou, ochraňovanou a opatrovanou k věčné slávě tohoto kláštera a jeho tehdejší abatyše, veledůstojné paní Jutty ze Sangershausenů. Ta také zanechala klášteru tuto knihu. Ale po mnoho let v ní již nikdo nečítal, vyjma v nejnovější době právě panna z Barbů, již to paní matka zvlášť uložila.

Panny se teď kolem ní tísnily se všech stran, třebaže v plachém odstupu (neboť toho, kdo je ve vytržení, nesmí se nikdo dotknout, může rovnou umřít, když spadne příliš náhle s nebe zase na zemi). Jenom paní matka se nepřiblížila; bylo to, jako by ona jediná ze všech tady v místnosti nepostřehla, co se děje - světlé, velitelské oči paní matky byly poněkud krátkozraké. Pozdvihla plný, krásný hlas: „Co je to, panno z Barby, že jste nevstala s ostatními a nepomodlila se díkyčinění?“

Z Barby neodpověděla, nýbrž přepadla jen na tiše zavrznuvším sedadle trochu ku-

předu, tak, jako by pod ní takřka ujela kolena a ona tak znenadání upadla v postoj bekyň, když se modlí: polokleče, polosedě. Zatím opakovala paní matka svou otázku bez netrpělivosti, avšak tak, jako by ona jediná ze všech tady v refektáři nepostřehla, co se děje, nebo také, jako by myslila, že to plným, jasným hlasem zadrží a odežene. Ale přišla zase jen odpověď tiše zapraskavší židle, s níž z Barby klouzala stále hloub, jako by její postava uvadala jako list a mizela v zemi líbezně a krásně, ještě se takřka v zániku ušlechtilé ovládajíc. Všechny panny zatajily dech - v refektáři bylo takové ticho, jako by někdo umíral.

Náhle zaťukala paní matka prstem na stůl: „Vyprošuji si teď konečně odpověď!“ Avšak z Barby nemohla přece odpovědět! Proto musila vystoupit malá Pettinghoferka. Visíc stále na panně z Barby pohledem, udýchána vzrušením - protože ji to také připravovalo o dech: Panna z Barby omlouvá se u milostivé paní, upadla právě ve vytržení. Mezitím již také přepadla hlava panny z Barby kolmo dozadu, jako by se musila ulomit, tvář byla nyní opravdu potuchlá a setřená jako tvář umírajícího. - Paní

matka stála chvíli s lehce pootevřenými ústy - to se jí překvapením stávalo často - potom se krátce obrátila a ubírala se kvapně ke dveřím. Malá Pettinghoferka se rozletěla jako netopýr za ní.

Malé Pettinghoferce bylo tuze za těžko, že teď musila následovati paní matku, neboť by byla převelice ráda jednou uviděla, jak se tato vytržení panny z Barby vlastně dále jeví a zdali její pohaslá tvář po chvíli opravdu začne zářit jako vrchol daleké hory, nořící se do světla, které však nemůže nikdo spatřit - tak tvrdily některé, které byly při tom až do posledka. Malá Pettinghoferka při tom nebyla nikdy až do posledka, neboť jejím úkolem bylo provázeti paní matku; ta nechtěla být přítomna, když se panna z Barby octla ve vytržení - neměla ráda jejich vytržení, skoro jako by se vzpouzela proti její mateřské velebnosti. Ba, malou Pettinghoferku napadala občas myšlenka, že paní matka nebere vytržení panny z Barby vůbec vážně, nýbrž že je pokládá za hrdopyšné a škodlivé představy, třebaže z Barby přece nedávala nikterak podnět k tomu, aby byla pokládána za hrdopyšnou: nehonosila se žádnými zvláštními

milostmi ani spojeními, z ní nedostal nikdo nic, nanejvýš toto: Jí se neděje nic jiného než prostá vůle Boží - tedy co se děje celému světu. Tajná nevěsta by nebyla mohla se zázraky svého srdce zacházet obezřetněji než Barbyová se zázraky své duše - ba, opravdu, stala se z ní velká mlčenlivkyně, v níž už nikdo nepoznával bouřlivé dítě, které sem bylo kdysi přijato! - A bylo by to přece bývalo tak krásné, kdyby byl od ní člověk něco vyzvěděl: Z toho by bylo vlastní duši a duším ostatních vplynulo rozmanité povzbuzení a posílení, tím by byl také klášter došel s pannou z Barby cti - třeba jako se svou chráněnkyní, bohabojnou bekyní Mechthildou, touto vyvolenou nevěstou sladkého Ježíše, nebo také jako řeholnice v Mödingen s jejich Marketou Ebnerkou, která ve svých vytrženích kdysi kolébala svaté Jezulátko. A především by bylo padlo trochu cti na samu z Barby - neboť nyní nevěděl přece nikdo, co si má o ní vlastně myslet. Avšak od Barbyové se člověk nic nedověděl, to by se jí byla musila dotázati sama velebná matka, té by nebyla mohla odpověď odepřít - ne, to by jistě nebyla udělala! Ale velebná matka se jí právě

netázala. A bylo by to přece bývalo svatým právem paní matky, ne, bylo by to bývalo povinností paní matky, dotázati se panny z Barby - paní matka musila všechno vědět o svých dcerách - a ona přece také o svých dcerách jinak všechno věděla, starala se mateřsky o všechny, také o pannu z Barby. Proč se jí tedy nezeptala na její vytržení - nemohla jí přece viděti do srdce? Ona, malá Pettinghoferka, by se byla na místě paní matky již dávno zeptala. - Malá Pettinghoferka se polekaně zarazila, neboť to byly myšlenky, které vlastně nesměla myslit. Tu jí zase již zachvátil ten nepřístojný sklon sama vládnout, s nímž bojovala již jako mladá řeholnice, tato drobná, bojácná osůbka, u níž se vždycky zdálo, že nepatří ani na ono skromné místo, které zaujímala! - Vrhla provinilý pohled na paní matku; ta nyní již nešla kvapně jako v refektáři, nýbrž kráčela pomalu a téměř slavnostně, chvílemi se zastavujíc, aby pozdravila některý ze svatých obrazů, které zdobily křížovou chodbu: úzké, horoucí postavy z dávno uplynulých dní, všechny ještě nedávno z nařízení paní matky krásně obnovené jako celá křížová chodba, jejíž oblouky se klenuly tak strmě

a odvážně vzhůru, jako by byly druhdy zbudovány ze samých modliteb - z velkých modliteb nejblaženější lásky boží - a byly jimi dosud nesený, právě tak pokojně a bezpečně, jako pod nimi kráčela paní matka. Malá Pettinghoferka se cítila stále provinilejší; opravdu, paní matka vypadala, jako by jí musil padnouti k nohám celý Magdeburk - kdo takto kráčel, ten se jistě nemohl mylíti! Malé Pettinghoferce bylo, jako by se paní matka musila každou chvíli obrátit a rovnou ji obviniti, že jí viděla do srdce. A opravdu, vtom se paní matka také již obrátila a otázala se svým plným, jasným, velitelským hlasem: „Pettinghoferko, jakými jste se to právě zabývala myšlenkami?“ Tu se Pettinghoferka polekala tak, že nepřišla vůbec na to, že se jí paní matka může těmito slovy ptát na její vlastní názor o panně z Barby. Řekla, zardávajíc se, jakoby dopadena při lži - malé Pettinghoferce bylo vždycky, jako by byla lhala, když někdy dala promlouvati svým vlastním myšlenkám místo myšlenkám paní matky -: Myslíla si, že paní matka přece o všech svých dcerách všechno ví. Načež paní matka se zdrželivou důstojností: „Ne, Pettinghofer-

ko, to se neopovažujte říkat, že vždycky vím, co a jak - avšak v tomto případě máte snad pravdu, tu se domnívám, že jsem věděla, co a jak, ano, tu jsem věděla od začátku, co a jak - pamatujete se ještě, jak byla Barbyová přijata do kláštera?"

Malá Pettinghoferka se pamatovala ještě docela jasně, jak Barbyová při svém vstupu do kláštera před shromážděným konventem - tato vysoká, ušlechtilá panna, tato nynější velká mlčenlivkyně, bylo to k neuvěření - skočila jako nevázané děcko s jásavým výkřikem přes práh klausury. - Načež paní matka: Ale práh klausury se nepřeskakuje s jásavým výkřikem (avšak to jen mimochodem); nemyslí vstoupení panny z Barby, nýbrž její přijetí.

Na přijetí se malá Pettinghoferka nemohla upamatovat; tehdy byla ještě paní převorka zdráva a pravá ruka paní matky. Ale také při přijetí panny z Barby se prý stalo něco nezvyklého - malá Pettinghoferka by se toho byla již dávno ráda dopídila. Otázala se kvapně, zdali si milostivá paní přeje, aby se na řečené přijetí jednou podívala do „letopisů“ kláštera. - Načež paní matka s lehkou výtkou - paní matka cho-

vala ku podivu často podezření, že malá, pokorná Pettinghoferka jí chce něco vykroučiti z rukou: Podívají se na „letopisy“ společně, nechť je Pettinghoferka přinese. Načež se paní matka odebrala do své komnaty.

Malá Pettinghoferka přinesla tedy „letopisy“, rozevřela je a začala na pokyn paní matky předčítat: dále žádala o přijetí do tohoto kláštera urozená panna Mechthilda z Barby, z kraje, který nazýváme Barbyovský kout. Táž nám přednesla toto: že se jí za modlitby třikráte zjevila neznámá panna s velkým, zářivým očima, tak plničkým lásky jako oči mladé nevěsty, při tom smělým jako oči orla. Panna se na ni z počátku usmívala, potom jí kynula rukou, nakonec ji oslovila. Oblečena byla neznámá po prvé jako mladá šlechtična, vrátivší se právě z lovu na volavky: jasně zelená jako listí šípového keře, když se chystá rozkvést. Po druhé byla oděna jako bekyně, přísným, nevzhledným rouchem, přes ně měla plášť po způsobu potulných pěvců nebo hudců. Plášť byl vyší slovy písně; ta píseň zněla takto: „Zemřela bych ráda láskou, kéž se mi to stane!“ - Po třetí se jí neznámá ob-

jevila v hávu cisterciátky z Eisenleбенu (kdysi v Helfdě). Neznámá byla nyní již stará a sešlá, avšak její oči stále ještě zářily, mladé jakoby věčnou láskou. Ukázala jí knihu, svázanou v teninký pergamen, bílý jako slonová kost, téměř jako mléčné sklo, jímž prosvítá světlo - člověk by se byl mohl domnívat, že nese lampu. Neznámá k ní promluvila: „Jmenuji se Mechthilda jako ty, a toto je moje kniha, která se zove ‚Řinoucí se světlo božství‘. Leží ztracena a zapomenuta v klášteře svaté Anežky v Magdeburku. Jdi tam a popros, aby tě přijali. Vyhledáš knihu v její ztracenosti; vyprostíš ji z jejího zapomenutí: ujmeš se její opuštěnosti, jak v ní stojí psáno, aby byla čtena: devětkrát podle mého nařízení a devateronásob devětkrát podle nařízení paní abatyše Jutty ze Sangershausenů; vmiluj se do nejblaženější lásky boží v této knize, až tě sám Bůh od ní zase odloučí. Učiniš-li totiž, co jsem ti nařídila, staneš se po všech stránkách mou sestrou: Přijmeš milost této knihy, jako jsem ji přijala já, s velkou něžností a v nesmírné tajnosti a za hořkého utrpení; světlo, z něhož vzešla, začne zase svítit - svítí však jen, ‚když se řine‘. Neboť Bůh je

tryskající pramen; nikdo jej nemůže vyčerpat.“

Malá Pettinghoferka ustala a zahleděla se, plna očekávání, na paní matku; její tváře žhnuly; neboť co tu přečtla, bylo sice mnohonásobně temné, ale přesto zázračné svědectví pro pannu z Barby - to jistě udělá na paní matku přece jen také dojem. Leč ona hleděla docela lhostejně a střízlivě: i jal se tenký hlásek pokračovati: „My jsme však k této výpovědi vrtěly hlavou; neboť kniha ‚Řinoucí se světlo božství‘ byla nám všem přece dobře známa jako drahocenný odkaz paní Jutty ze Sangershausenů, sepsaná pod ochranou téže velebné matky, věrně a uctivě ostříhaná dcerami svaté Anežky po staletí až do dnešního dne. - Milostivá paní dala proto této panně z Barby na srozuměnou, že zjevení, kterého se jí dostalo, nebude potvrzeno, ježto řečená kniha není u svaté Anežky nikterak ztracena a zapomenuta, nýbrž dobře známa a vysoce ctěna. Na pannu to však nezapůsobilo nijakým zvláštním dojmem - zůstala neotřesená stát před námi: štíhlá, vysoká panna, urozeně uzavřená, zdvíhající dvorský plášť rukou maličko k tváři tak, jako by jí ráda zastřela - bylo

by se možno domnívati, že tu nezastupuje své vlastní poslání, nýbrž jenom hlas bekyně Mechthildy. A tak jí milostivá paní musila nakonec dát bez okolků na srozuměnou, že ji nepřijímáme, nýbrž propouštíme. Ale tu panna náhle pozbyla svého vznešeného postoje a padla milostivé paní k nohám tak, jako by se vznešeně vysokou branou jejího těla prolomila duše malého, bouřlivého děvčátka. Prosila úpěnlivě v slzách a s pozdviženými rukama jako dítě: ‚Aj, sladká matko, dovolte mi, abych knihu spatřila jen jednou jedinkrát, potom mi uvěříte a ponecháte si mě tu!‘

Milostivou paní zřejmě dojalo, jak této vznosné, urozené panně splynulo sladké jméno matka tak dětsky líbezně se rtů - sama ji pozdvihla, uchopila vlídně za ruku a zavedla do knihovny, aby jí kniha byla ukázána a ona se mohla sama přesvědčit, že ji chováme v úctě.

A když jsme těžký zámek klenotnice konečně otevřely, byl zrezavělý, protože byl jen velmi zřídka otvírán - a když jsme rozvázaly ochranný hedvábný šáteček, pečlivě zavázaný mnoha šňůrkami - tu se objevila slavná kniha bekyně Mechthildy: její ko-

žené desky byly hebké a bílé jako slonová kost, po třech staletích ještě tak netknuté a bez poskvvrny, jako by byla bývala teprve právě svázána. Tu přece panna musí - tak jsme se domnívaly - konečně uznati svůj omyl. Leč ona jen řekla: Ano, uznává sice, že jsme tuto knihu chtěly chovati v úctě, ale zdalipak jsme ji také devateronásob devětkrát četly podle nařízení, které jí bylo zjeveno? Načež jí milostivá paní odkázala: o takovém nařízení není u svaté Anežky nic známo; avšak jsou tu krásné komentáře, v nichž je pro každého vybráno a vyloženo to nejznamenitější. -

Mezitím sestra knihovnice vyňala knihu z pokladnice - s velkou zbožností, neboť ji ještě nikdy nespátřila zevnitř. A když nyní - opětně s velkou zbožností - rozevřela její první stránku, ukazujíc cizí panně, že také vnitřek je netknutý a námi pečlivě ostříhaný, tu tam stál velce a krásně zlatem malovaný titul knihy, pod ním pak tato slova: ‚Já, nehodná služebnice boží, Jutta ze Sangershausenů, nařizuji po všechny časy, aby moje dcery četly tuto knihu devětkrát podle vůle bekyně Mechthildy a devateronásob devětkrát podle mé vlastní vůle.‘

Malá Pettinghoferka opětně ustala a zahleděla se plna očekávání na paní matku. Ta nyní řekla svým krásným, plným hlasem: „Pettinghoferko, jaké je vaše mínění o úryvku, který jste četla?“ - Tentokrát se malá Pettinghoferka bezpečně domnívala, že jest s paní matkou zajedno: neboť ona přece tehdy přijala pannu z Barby. Řekla bez uzardění: Její mínění je, že se paní matka podvolila náhledu, že bohabojná bekyně Mechthilda tuto pannu přece jen zázračně povolala a poslala. - Načež paní matka s lehkým odmítnutím: Ano, podvolila se, totiž paní abatyši Juttě ze Sangershausenů, své veledůstojné předchůdkyni - přijala z Barby proti svému vlastnímu rozhodnutí, takřka na rozhodnutí oné veledůstojné paní, aby jí projevila úctu a poslušnost v očekávání, že tuto pannu bude možno vychováti v pilnou a obratnou čtenářku a vykladačku knihy bekyně Mechthildy, aby tak bylo učiněno zadost vůli paní abatyše Jutty. Neboť bylo asi stěží jejím přáním, aby bylo každé panně ponecháno čísti v knize, jak se jí zlíbí: Kniha je silné víno, kterého všichni nesnesou - vždyť bekyně Mechthilda v ní přece sama praví: „Byla jsem před

touto knihou varována; kdyby ji někdo nechtěl ostříhati, mohl by ji sežehnout oheň.“ - Ona, paní matka, si ji důkladně prohlédla, než ji dala Barbyové do ruky: tato Mechthilda kráčela smělou a osamělou cestou. Přenesmírnými milostmi, jichž se jí dostalo údělem, dovedla ji zajisté k cíli; o tom může být ujištěna dobrým míněním, jež měla paní abatyše Jutta o ní, avšak nikoli každému je dopřáno takových milostí. Od počátku se jí nelíbilo, že se má napříště po všech stránkách rovnati bekyni Mechthildě - tedy jistě také chápáním knihy. Tento názor se ubohému dítěti stal osudným. Místo aby se při čtení přidržovala komentářů mistrů nebo pokynů své velebné matky, domnívá se, že má vlastní zjevení a milosti, jako milovaná milovnice boží - právě jako bekyně Mechthilda. Vyslechne sice ochotně každou radu, již se jí dostane, ale vždycky tak, jako by byla poslušna ještě jiné rady, kterou nikdo nezná.

Malá Pettinghoferka v duchu: „Pročpak paní matka tuto radu nezná? Stačí přece jen, aby se paní matka zeptala, potom jí bude znát.“ Ale neodvážila se to vyslovit; mumlala jen tak pro sebe, ba, nikdo totiž,

bohužel, o vytrženích panny z Barby docela nic neví.

Paní matka se letmo zarazila; potom jakoby s pocitem lehké nevolnosti: „Vy myslíte, že se jí mám otázat? Zajisté, mohla bych to učinit; ale mám své důvody, proč od toho upouštím - pro pannu z Barby je lépe, když se jí neptám. Podívejte se jí jen někdy na tvář, jak zůstává neustále tak podivně táž, ať ji stihne něco milého nebo zlého, chvála nebo důtka - ona to ve svém nitru od sebe vůbec neodlišuje. Když ji pozorují, zatočí se mi po každé hlava, jako by všechny věci splývaly.“ Velebná matka se odmlčela. Potom: „Člověk s takovou tváří nedopustí, aby byl tázán, ani aby mu byly dávány rady; - nechci dáti panně z Barby důvod k neposlušnosti.“ Paní matka se odmlčela. Poté velmi určitě: „Neobyčejnost je totiž vždycky ohrožována nebezpečím pýchy, tudíž také neposlušností, Pettinghoferko, a co jste mi tu předčítala, je neobyčejné.“

Malá Pettinghoferka mlčela; neboť bylo-li tu nebezpečí, tu se musila paní matka panny z Barby vlastně teprve otázat - velebná matka se přece jinak starala o vše-

chny své dcery s takovou věrností -; celá věc byla stále záhadnější! Malé Pettinghoferce projela náhle hlavou opovážlivá myšlenka: „Je snad neobyčejnost nebezpečná samotné velebné matce - nevyzná se v ní? Bojí se otázati se Barbyové?“ Malá Pettinghoferka sebou trhla, neboť velebná matka se na ni zase podívala, jako by jí byla pohlédla do srdce. A nyní se opravdu zeptala jako před chvílí: „Pettinghoferko, jakými jste se to právě zanášela myšlenkami?“

Pettinghoferka celičká zrudla; neboť nyní ji paní matka přece jen přistihla při docela těžké lži - velebná matka a nevyznati se? To bylo nemožné. Zakoktala zmateně: Myslila si, že přece právě paní matka nemůže pannu z Barby zneuznávat?

Teď se zarazila paní matka: „Jak přicházíte na slovo ‚zneuznávat‘, Pettinghoferko? Porozuměla jste snad panně z Barby více než já sama?“

Ach ne, panně z Barby neporozuměla malá Pettinghoferka vůbec - na to je, ví dobře, příliš bezvýznamná -; měla jen občas pocit, že jí musí býti nápomocna - ale jak? Napadla jí záchranná myšlenka. Dala si odvahy a řekla: Domnívá se, že vele-

důstojný pan probošt rozumí trochu panně z Barby.

Paní matka se zarazila poznovu. Bylo sice jisté v pořádku, že pan probošt rozuměl trochu panně z Barby; avšak míval mnohdy nanejvýš podivné myšlenky; a tu nebylo paní matce jasno, zdali by mohly panně z Barby prospět. - Roucho velebné matky se lehce rozvlnilo, nedala však veledůstojného pána malé Pettinghoferce na pospas - na to byla příliš dobrá řeholnice. Řekla, odvádějíc řeč: Veledůstojný pán k ní hned přijde - obeslala ho k sobě, aby se s ní poradil kvůli té láji Grewa Köppena. Mezitím byl veledůstojný pán také již ohlášen; a tak paní matka uložila jen ještě malé Pettinghoferce: Až z Barby k sobě zase přijde, ať jí podají doušek vína, odvedou ji do její cely a pečlivě zabalí do teplé pokrývky, aby se po ztrnutí nezachladila. - Potom se velebná matka odebrala do hovorny.

Tam již stál, očekáváje ji, veledůstojný pán, zevnějškem právě tak statný, jenomže na pohled ne tak povznášející jako paní matka, nýbrž veledůstojný pán vypadal napolo jako učenec s jemnými úzkými ústy, napolo jako sedlák s tvrdou umíně-

nou lebkou - ta lebka připravila velebné matce již mnoho nesnází; neboť veledůstojný pán byl sice chytrý a zkušený světa, vyznal se všude, v Římě stejně jako v Magdeburce, na dvoře pana arcibiskupa mohučského jako u filosofů a humanistů, ba říkalo se, také u velkých theologů: jenom s milostivou paní od svaté Anežky si, bohužel, nevěděl vůbec rady, tu se mu vždycky připletla do cesty jeho prchlivost a pánovitost. Neboť v milostivé paní a v něm tu stáli proti sobě dva, kteří si byli navzájem rovno-rodí - tak se to alespoň zdálo až do okamžiku, kdy veledůstojný pán zrudl jako krocán a nechal všeho. Tehdy paní matka většinou říkala, že se s ním zase jednou shodla. A shodnout se s ním musila také dnes, proto se ho raději ani vůbec nejprve neptala na jeho mínění, nýbrž mu ihned přednesla svoje vlastní, a to: že se jí po dopise šlechtice z Plothu zdá na čase, aby byla pohoršlivému řázení toho spřeženstva Grewa Köppena jednou dána patřičná odpověď. Dnes je den svatého Bonifáce, tedy vigilie svátku svatého biskupa Norberta Magdeburského, svčeneného v dřívějších dobách v tomto městě s velkou slávou. Tento

den si tedy chce vzít za záminku, aby klenoty, pro něž klášter byl ostouzen a pomlouván, ukázala slavnostně při bohoslužbách, právě tak jako za dřívějších dnů o velké, zpívané mši. Nechť tepané stříbrné lampy posvítí s oltářů na všechny temné pověsti. Nechť promluví smaragdy těžkých evangeliářů a rubíny starých relikviářů vydají svědectví. Nechť blesky ušlechtilých karbunkulů srazí svou září všechny hanebné lži k zemi. Nechť se zlatem slavnostní monstrance vyjde na denní světlo zlato pravdy, aby ji zhlédl kdekdo v Magdeburku. Neboť ona má za to, že je tu stále ještě mnoho zbožných křesťanů starého vyznání, kteří se k nim radostně pohnou, jakmile se jen ony samy osmělí vystoupiti svobodně s pravdou. Ano, ona se domnívá, že také u příslušníků wittenberského učení mnozí řádní lidé budou Bohu na kolenou děkovati, když bude jednou postaveno na pranýř spřeženstvo Grewa Köppena, které doktor Martin Luther ostře odsoudil.

Milostivá paní domluvila, ale veledůstojný pán jí už zase nepřisvědčil. Sice se ještě ovládal: z počátku to vypadalo mezi ním a paní matkou vždycky snesitelně. Pra-

vil, ano, ví již, že milostivá paní je vždy neochvějně hotova zastati se své věci. To ctí její statečnost, ale tady se statečným zastáváním mnoho nepořídí - naopak. Budou-li se řídití plánem milostivé paní, obává se, že klenoty skutečně ještě zmizejí, ale sotva na voze pana ammerschlebského opata, nýbrž tak, jako zmizelo všelicos naproti v Halberstadtsku. Tam je v krásných kláštorech všechno vydrancováno a roztrískáno. Tam nestojí již na oltáři jediný obraz, od Osterwiecku až po Aschersleben! Tudiž: Teď musí být milostivá paní buď velice chytrá nebo velice zbožná.

Milostivá paní: Co veledůstojný pán myslí slovem „chytrý“ a co slovem „zbožný“? Veledůstojný pán: Co je zbožný, ví milostivá paní jistě sama, slovem „chytrý“ míní, aby to snad ponechali na rozhodnutí městské radě. Třebaže je v této době hodně přestrašená a vyděšená, klenoty bude konec konců přece ochotna ochraňovat, jak on vrchnosti tohoto světa zná. A tak se to také na vrchnost sluší a patří. Takové rozhodnutí se však musí udáti jen ve vší tichosti, aniž tím bude kdo zahanben: neboť - jak bylo již řečeno - to by spřeženstvo Grewa

Köppena teprve jaksepatří počítalo, kdyby před celým světem prokázali nesprávnost jejich jednání a klenoty je usvědčili ze lži.

Roucho milostivé paní se zase jednou začalo vlnit: Ale vždyť oni právě lžou. Klenoty nebyly odcizeny, a to ti zpustlíci také velmi dobře vědí. Je přece nemožné, aby se domnívali, že zbožný klášter své světce okrade - a klenoty jsou majetkem milých světců.

Načež probošt: Ano, arcíže lžou, co se klenotů týká, a pravděpodobně také vědí, že lžou; avšak nevědí nic o smyslu a podstatě zbožných řeholníků: to je jim přece tak nebetyčně vzdálené. Neporozuměli z toho ani tomu nejmenšímu; nemají ani mátožné představy o tom, co ostouzejí; nevědí přece vlastně vůbec, co činí. To musí milostivá paní mít stále na paměti.

Roucho milostivé paní se dmulo mocněji: Nerozuměla dobře veledůstojnému pánovi. Toto spřeženstvo neví nic o podstatě zbožných klášterů, tedy Karsten Nessler, Vavřinec Böttger, Öhlschlägerův syn? To jsou přece právě tací, kteří to vědí. Vždyť je samy vyučovaly, a to mnohými dobrými skutky hmotného a duchovního milo-

srdenství. Když by tito nevěděli nic o smyslu a podstatě klášterníků, vždyť to by to bylo právě tak, jako by tu bylo rok od roku stavěno na kbelec krásné, jasné světlo, a potom by se smělo drze tvrditi, že je tma jako v pytli. To by přece Karsten Nessler a jeho banda musili býti slepí.

Veledůstojný pán: Ale vždyť oni jsou také slepí - vždyť to on právě myslí. Nebo může-li si milostivá paní vážně mysliti, že spřeženstvo Grewa Köppena postřehlo kdy Kristovo mysterium u svých příslušníků? Ani jeho záblesk nespátřilo, to je přece zřejmé, ani jeden jediný záblesk. O tom přece svědčí každé jejich slovo - o tom přece svědčí všechno jejich jednání a konání!

Paní matka pohlédla užasle na veledůstojného pána. Tomu nemůže uvěřit, že by byla na světě taková slepota. Vždyť to by bylo démonické. Tiše: „Je to démonické.“

Veledůstojný pán se náhle začal rozhorlovati: Rozhodnutí o tom, co je démonické, musíme přenechat andělům Páně, jejichž úkolem je demony potírat - milostivá paní - a oni mají co činiti s lidmi, jako jsou oni sami. - A poté: Vždyť i mezi zbožnými lidmi jsou tací, kteří nedovedou roz-

poznati mysterium Kristovo v těch, kdož jsou kolem nich, i když jim bije sebevice do očí - ba, jsou tací dokonce ve zbožných klášterech.

Roucho milostivé paní se nyní vlnilo velmi mohutně. Tentokrát se proti ní zase jednou postavil podivný sklon veledůstojného pána, napadati vždycky vlastní řady místo řad protivníkůvých. Ale přemáhala se ještě, neboť si byla vědoma, čím je povinována jeho vysokému úřadu a jeho postavení.

Mezitím on, jako by mu byla odpořovala - když veledůstojný pán začal horlit, neznal míry -: Ano, jsou tací řeholníci, a může milostivé paní jmenovat ihned příklad. U svaté Anežky se domnívají, že mají věčnou zásluhu, protože vzaly kdysi v ochranu bekyni Mechthildu, když byla s písní své krásné, neohrožené lásky boží vystavena krutému osočování. Domnívají se, že se kolem ní shlukly jako jasní andělé. Ve skutečnosti tomu však bylo docela jinak, totiž tak, jak by tomu snad bylo, kdyby blahoslavená Mechthilda žila dnes - neobyčejnosti hrozí vždycky nebezpečí, že bude zneuznána. Nalezl nedávno v knihovně starý

dokument z ruky bratra Jindřicha z Halle, toho bratra, který píseň blahoslavené Mechthildy zaznamenal. Z něho lze vyčísti, že paní Abatyše Jutta spolu se svými pannami nebyla na útrapách ubohé Mechthildy nikterak bez viny, nýbrž naopak: u svaté Anežky o její krásné, neohrožené písni pochybovaly a potíraly ji. Žádala tu marně o přijetí. Zbožný žvást, že její zjevení nejsou pravá, že je se svým líbezným zpěvem plna smýslnosti a pýchy a nemá možná ani pravé víry - tento zbožný žvást vznikl právě zde, v klášteře svaté Anežky, a odtud se roznesl po celém městě. Nikoli u svaté Anežky, nýbrž v klášteře Helfdě dostalo se opuštěné ochrany, a jestliže paní abatyše Jutta potom její knihu svým dcerám naléhavě doporučila, je to - podle onoho dokumentu - třeba vykládati jako pozdější osvícení, pochopitelné slovy blahoslavené Mechthildy, když píše: „Dostalo se mi džbánu se žlučí - i prosila jsem Boha za své šenkéře, aby jim daroval nebeské víno, a to také učinil.“

Paní matka hleděla na veledůstojného pána s nepokrytým ohromením: Nepřátele svaté Anežky před chvílí omlouval a

bral v ochranu, a paní abatyši Juttu chtěl obžalovati před její tváří, a to právě z toho, v čem až dosud byla spatřována její čest a sláva, čest a sláva celého kláštera! To přece mohl býti jistě jen omyl; to pisatel onoho dokumentu docela zřejmě špatně porozuměl některému slovu pokory nebo mateřské starostlivosti paní Jutty. A co mínil veledůstojný pán svým výrokem: bylo tomu tehdy tak, jako by tomu bylo dnes, kdyby blahoslavená Mechthilda byla ještě na živu? V klášteře svaté Anežky nebyly potírány žádné zbožné duše. - Po prvé s nezastřenou nevůlí: Věc veledůstojné paní abatyše Jutty a bekyně Mechthildy nemůže okamžitě prozkoumat. Zdá se jí také pramálo důležité, aby bylo pátráno po nějakém nepatrném stínu u zbožných duší, když je přece nutno přemáhati strašlivou noc opuštěnosti světa Bohem.

Nyní uklouzlo veledůstojnému pánu prazvláštní slovo. Řekl: Opuštěnost světa Bohem, tu přemůže jen opuštěnost Boží.

Paní matka okamžik mlčela - potom s bezmezným úžasem: Veledůstojný pán tedy docela vážně myslí, aby podezření, které spočívá na klášteře, nechaly před lidem ne-

opravené, aby téměř vzaly na sebe vinu, jíž se nikdy nedopustily?

Na to probošt suše: Řekl již dříve, co je zbožné, ví přece paní abatyše jistě sama; když se ho však táže, dobrá, myslí tedy, aby se tu v den svatého Norberta sloužila jako obyčejně tichá mše a místo jeho vlastní slávy, tedy místo klenotů, aby bylo ukázáno mysterium Ježíše Krista.

Teď se milostivá paní již déle neovládla: Děkuje veledůstojnému pánovi za jeho radu, ale vždyť nejde vůbec o to, aby byla zřena vlastní sláva, nýbrž sláva Kristova v jeho věrných.

Nyní nastala chvíle, kdy probošt už zase všeho nechal - velký, mohutný muž vzkypěl jako malý, zlostný chlapec. Řekl všecěk rudý: Ví-li již milostivá paní všecko sama, ať si místo něho předvolá nějakého chudáka altaristu, ten jí bez odmluvy odslouží velkou mši o svátku svatého Norberta. Pak to tu prostě dopadne jistě tak, jako naproti v Halberstadtsku - on s tím nechce nic mít - milostivá paní může činit a nečinit, co chce, má úplně volnou ruku. A teď prosí o propuštění. - Nevyčkal je vůbec, nýbrž se zlostně vyřítíl z pokoje. - -

Za půl hodiny potom poletovala malá Pettinghoferka od cely k cele: paní matka vzkazuje svým pannám, aby dopravily do kostela modré mariánské korouhve, také krásnou korouhev s beránkem svaté Anežky, k tomu květiny z klášterní zahrady a tolik svěc, kolik jich unesou. Především však nechť jsou sestře správkyni pokladu nápomocny při leštění klenotů - nikdo nesmí chybět, ani panna z Barby. Nechť jí, jakmile si odpočine, posilní poznovu douškem dobrého vína, ale potom ať se její ruce pilně přičiňují s ostatními, to jí prospěje. Zbožné měštky však, které se průběhem dne dostaví k mříži hovorny, buďtež vybíduty, aby roznesly po celém městě, že o svátku svatého Norberta bude zde, u svaté Anežky, opětně zpívaná slavná mše - s vystavenými klenoty! A dnes večer o nešporách nechť všechny přijdou a pomohou se modlit za šťastný zdar, aby to tu bylo ještě jednou jako za minulých dob: tehdy by byla na svátek svatého Norberta v kostele ani jehla nepropadla, tak býval plný, to paní matka věděla ještě ze svých mladých let. - A tak tedy záhy nastalo po celém klášteře velké plesání a radování jako u malých, šťastných

děti, když po dlouhých, krutých zimních dnech směji zase po prvé do zahrady. Tu modré mariánské prapory vyklouzly z černých kožených pouzder jako spanilí motýlové z kukel. Tu vtáhl beránek svaté Anežky do kostela jako bílý obláček na rajske louce. Tu květiny z klášterní zahrady putovaly v procesích girland. Tu se medově zlaté svíce shlukly na oltářích tak hustě jako obilné klasy na pahorcích: Opravdu, bylo to zrovna tak, jako když po předlouhé, překruté zimě propukne s trojnásobnou mocí síla jara, přehupujíc se přes promeškané týdny jedním jediným dnem. Neboť kde jinde ještě, kromě u líbezné přírody, bylo tak spanilé a nádherné kypění jako o krásných církevních slavnostech? V tom přece dítky sloužící světu nedostihnou dítek sloužících nebi na celém okrsku zemském. A nyní se dokonce otevřela sama sláva nebeská - nyní byly vyňaty ze své skříně klenoty: slavnostní monstrance, drahokamy posázený kříž, starobylé ostatky ve zlatých schránkách, perlová ozdoba svatého evangelia. - Ano, to již byla sláva nebeská - bylo to však také třpytné svědectví pozemské pro ubohé, pomlouvané dítky svaté Anežky!

Paní matka se sama objevila v klenotnici, aby prozkoumala dokončené dílo svých dcer. Ty nyní zářily s klenoty o závod, neboť paní matka byla spokojena; kývla vlídně na každou z nich, rozdávajíc plnými rukama mateřskou chválu. Ale náhle se svraštilo její hladké, krásně utvářené čelo, jako by bylo přece jen něco nedopadlo podle jejího nařízení. „Kdepak je panna z Barby?“ otázala se. Vtom se panna objevila ve dveřích, úzká a bledá, jako by se pod ní v skrytu chvěla ještě kolena, ale přece již zase urozeně uzavřená; i stanula, zadržena náhle zpřísněným pohledem paní matky. Krásný, plný hlas udeřil nyní jako zvuk zvonu o klenbu klenotnice: „Přicházíte příliš pozdě, panno z Barby, či jste byla již tu?“

Z Barby tiše, takřka uctivě schýleným hlasem: „Milostivá paní, nebyla jsem ještě tu - přicházím příliš pozdě.“

Paní matka bez vzdouvání a vlnění - vždyť věděla, že ji panna z Barby činí lehce popudlivou, i měla se vždycky na pozoru, když s ní mluvila -: „Nebyl vám vyřízen můj rozkaz, že máte pomoci svým sestrám?“

Panna z Barby, chýlíc poznovu hlas: „Milostivá paní, byl mi vyřízen.“

Paní matka - stále stejnou měrou klidná, neboť by přece nebyla mohla býti velebnou matkou, kdyby nebyla postřehla, že pod pannou potají kolísají kolena -: „Neposilnila vás Pettinghoferka vínem? Nebylo vám ještě dost dobře, když přišla?“

Panna z Barby: „Milostivá paní, byla jsem posilněna, bylo mi také dobře, když Pettinghoferka přišla.“

Paní matka: „Byla jste tedy neposlušná? - Poklekněte a mluvte!“ Barbyová poklekla, jako poklekají v klášterech panny, když prosí za odpuštění, ale mlčela - majíc tvář jednotvárně klidnou, bez lítosti a studu. Tu velebná matka opětně postřehla onu nezbadatelnou lhostejnost, která v ní vždycky vyvolávala takový nepříjemný pocit, tak, jako by její důtky jako její chvála přicházely u této panny stejně nazmar a jako by jich z Barby vůbec neodlišovala, nýbrž jako by se jí měnily nebo splývaly v jedno - tak jako vody dvou řek, když se do sebe vlévají - k nerozeznání. A právě to byla pýcha, když panna nedovedla rozlišiti chválu a plísňení své velebné matky - v tom se paní matka nesměla klamat.

Přísněji než dříve: „Barbyová, popro-

síte konečně za odpuštění? Proč jste mne byla neposlušná?“

Z Barby nechala tvář sklesnouti na hrud'. Jako by schylovala hlas až k zemi: „Milostivá paní, odpusťte. Měla jsem jiný rozkaz.“

Teď paní matka vzkypěla: „Co to znamená: Měla jsem jiný rozkaz? V tomto domě není jiných rozkazů než mých. Co je to za rozkaz, o němž mluvíte?“

Z Barby pozdvihla oči. Bylo to, jako by se v jasném jejich tichu vynořoval úžas. Lehounce jako dech: „Tážete se mne, milostivá paní, na mé vytržení?“

Paní matka prudce ucouvla. Poté velmi rychle, téměř překotně: „Ne, ne, netáží se vás. Je pro vás lépe, když se netáží: neodpovídala byste se mi ráda a nedala si poradit.“ Paní matka se odvrátila, jako by chtěla opustiti klenotnici, jako dříve refektář.

Panna hleděla za ní. Najednou, pozdvihnuvši paže, jako by se její duše s jasným dětským výkřikem prolomila z vysoké brány jejího těla: „Aj, sladká matko, budu se vám ráda odpovídat, budete-li se mne tázat - je to moje povinnost.“ A nyní se k ní arci musila velebná matka obrátit.

Mezitím shlukly se se všech stran zase panny, takže okraje jejich závojų vlály jeden na druhém - vpředu malá Pettinghoferka s velkýma očima, plnýma očekávání: Teď se velebná matka panny z Barby konečně otáže! Avšak tu velebná matka velitelky pokynula, aby všechny odešly a nechaly ji s ní samotnou. - - -

Paní matka a z Barby byly nyní samy. Paní matka: Poslouchá, nechť z Barby mluví. Co je tedy s jejími vytrženími?

Z Barby opětně jasným dětským hlasem, jako by v ušlechtilé vznošném domě jejího těla bydlilo opravdu jenom malé, prostosrdečné děvčátko: „Sladká matko, je to tak, jak mi bekyně Mechthilda řekla.“

Paní matka: „Co vám řekla bekyně Mechthilda?“

Z Barby: „Řekla mi, abych se v její knize vmilovala do nejblaženější lásky Boží, až se světlo, z něhož kniha vzešla, začne opětně řinout. Aj, sladká matko, já jsem se vmilovala, to bylo moje blaho, ale nyní nastala chvíle, kdy se světlo začíná zase řinout -“

Paní matka: „Co mínila bekyně Mechthilda tímto světlem?“

Z Barby: „Sladká matko, mínila svá slova: ‚Bůh je tryskající pramen, nikdo jej nemůže vyčerpat.‘ Po každé, když se světlo zase řine, začíná potom nová Boží láska.“

Paní matka: „Nová Boží láska? Jaká je to Boží láska, která začíná teď?“

Z Barby: „Sladká matko, je to opuštěná Boží láska. Je to láska nevěsty, když jest odervána od svého ženicha.“

Paní matka s lehkou netrpělivostí: „Když jest nevěsta odervána od svého ženicha? Cožpak nemluvíte o svém vytržení?“

Z Barby: „Sladká matko, to je moje vytržení, že jsem odervána od svého ženicha.“ Tišeji: „Když jsem odvolána ve vytržení, musím se odloučit od knihy sestry Mechthildy, potom musím dáti vale slastem její nejbláženější lásky Boží. To mne bolí tak, že mě opouštějí smysly.“

Paní matka - vypadala nyní tak, jako by jí bylo urváno všecko, co si kdy o vytrženích panny z Barby myslila: „A to říkáte tak pokojně? Myslila jsem přece až dosud, že velmi prahnete po tom, abyste byla nevěstou sladkého Krista jako bekyně Mechthilda?“

Z Barby zase radostně: „Aj, ano, mat-

ko, po tom jsem ovšem prahla! To bych byla arci chtěla být! Ale Bůh chtěl jinak!“

Paní matka pocítila lehké uspokojení. „Uznala jste nyní přece jen, že se bohobojné Mechthildě po všech stránkách sestersky nepodobáte - to jste si přece jindy myslila. Zdá se mi, že jste se jí stala hodně nepodobnou.“

Z Barby s úsměvem jako dítě, které našlo neznámou krásnou květinu: „Sladká matko, tím, že jsem se stala sestře Mechthildě nepodobnou, tím jsem se jí stala teprve podobnou.“

Paní matka nyní zpřísněla: „Pod tím si nemohu nic představit, Barby. Mluvte jasně a prostě: Co chcete říci?“

Z Barby: „Sladká matko, jsou slova, jež byla k sestře Mechthildě pronesena ve chvíli nejbláženější lásky: táž slova byla pronesena i ke mně ve chvíli opuštění lásky.“

Paní matka: „Jak zněla ta slova?“

Z Barby: „Zněla: ‚Paní duše, vyjděte ze sebe!‘ Aj, sladká matko, když sestra Mechthilda uslyšela tato slova, bylo jí, jako by její láska Boží byla políbena na ústa, takže si myslila, že musí blažeností umřít, ale moje láska Boží, ta umírá opravdu.“

Paní matka, poznovu nikoli bez přísnosti: „Vaše láska Boží umírá - ale proti tomu se musíte bránit!“

Z Barby: „Sladká matko, láska se nemůže bránit, ta musí umět také zemřít, když je to vůle boží!“

Paní matka: „Avšak vůlí boží není, aby láska umírala. - Bůh nám poroučí, abychom ho milovaly. Ani duše nemá vyjít ze sebe - to jste sestře Mechthildě špatně rozuměla; to je tím, že jste si nedala nikdy poradit. Duše má být zachráněna od smrti pro život věčný. Umírající láska, to není vůbec láska.“

Z Barby: „Sladká matko, jest; umírající láska, to je také jen láska, nic jiného. V lásce, tam jsou život a umírání jedno.“

Paní matka ucítila náhle zase tu podivnou závaň, jako by dvě věci chtěly dohromady splynouti jako vody dvou toků, když se spolu snoubí, a ona sama jako by tu pátrala do přenesmírné dále, kde již nemohla nic rozeznat; - paní matka měla přece takové krátkozraké oči. - Teď opravdu velmi přísně: „Vždyť vy sama nemůžete jistě rozumět tomu, co tu říkáte!“

Z Barby: „Sladká matko, nikoli; to

ani nerozumím. To je tajemství nové lásky, že Bůh zůstává blažeností duše, i když jí uniká.“

Paní matka s rostoucím nepokojem: „Ano, cožpak vám uniká Bůh?“

Z Barby: „Aj, ano, moje matko; řekla jsem vám přece, že jsem odervána od svého ženicha - nevidím již sladkého Ježíše - i nemám tedy již ani Otce nebeského -“

Paní matka civěla ohromeně na panu z Barby: „Ale otcovský obraz Boží byl vám přece vtiskován od mládí - vy jste jej však právě -“

Z Barby: „Sladká matko, nikoli; nemám již obrazu Božího. Aj, sladká matko, věřte mi přece! Všechny naše obrazy jsou zničeny. Viděla jsem je padat jako krásné hvězdy s nebe - není tu již nic jiného než poušť čírého božství.“

Paní matka s náhlým zděšením: „Poušť čírého božství. - Panno, opovážila jste se snad čísti mistra Eckharta, který řekl: ‚Bůh se rodí v člověku a s ním zaniká?‘“

Z Barby s užaslyma, jasnýma očima: „Sladká matko, kdo je to mistr Eckhart?“

Paní matka ulehčeně vydychla. Ale když Barbyová nečetla tohoto mistra, jak

se potom stalo, že kráčí takovou cestou? Zahleděla se panně pátravě do tváře. Ta ji tu k ní pozdvihovala, tak tichou a prázdnou, bylo jí, jako by zírала do opuštěného svatostánku, zbaveného všech ozdob a okras, dojemného, ale hrůzného na pohled jako oltář o Velkém pátku nebo jako asi vypadají oltáře krásných klášterních kostelů naproti v Halberstadtsku, o nichž probošt řekl, že na nich již není jediný obraz od Osterwiecku až po Aschersleben. A nyní bylo najednou veta po sebeovládání paní matky. Osopivši se: „Co jsi to tu právě řekla o obrazech, ty bědná děvko? Není jich už? Viděla jsi je padat jako krásné hvězdy s nebe? Bůh chce napříště bydleti v poušti? A to má býti zjevení jako zjevení blahoslavené Mechthildy? Vždyť to bys náležela k těm bezbožníkům! Vždyť to bys byla zajedno se všemi našimi odpůrci!“

Z Barby: „Sladká matko, vždyť to také jsem. V nejblaženější lásce, to je duše vysoko vyzdvížena jako královna nad žebřáky; ale v umírající lásce, to sestoupí zase k žebřákům a pije s nimi kalich opuštěnosti Bohem.“

Paní matka se teď třásla na všech

údech: „A ty s nimi piješ kalich opuštěnosti Bohem - to se mi odvažuješ říci?“

Z Barby: „Aj, ano, moje matko; vždyť sladký Ježíš pil také tento kalich.“

Paní matka civěla panně nechápavě do tváře: Ta se k ní opět zdvíhala, tak klidná a prázdná jako oltář o Velkém pátku - opuštěný oltář bez jakéhokoli Božího obrazu, a přece ve své opuštěnosti jakýmkoli Božím obrazem sama proměněná v obraz - jen v jaký obraz?

Paní matka s náhlou nejistotou: „Jak to vypadáš? Jak se to na mne díváš?“

Z Barby bezpomocně: „Nevím, sladká matko; odpusťte mi! - Nemohu vám odpovéděti; - nevím to opravdu!“

Paní matka skoro násilně - neboť měla pocit, že ji tato tvář učiní v nejbližším okamžiku bezbrannou: „Ale já to vím; - vypadáš jako někdo, kdo byl neposlušen svatě víry, právě tak, jako jsi byla neposlušna své matky! Vypadáš jako sestra Grewa Köppena a jeho spřeženstva. Jsi duchovní odraz všech našich nepřátel - k nimž ses ve svém nitru přidružila - a vždyť jsi to také právě sama řekla! Nebo snad ani nevíš, co děláš a mluvíš?“ Paní matka se

zaraženě odmlčela; bylo jí náhle, jako by se k ní její otázka vracela, zachycena tichou paninou tváří jako zrcadlem nebo také jakoby vržena nazpět bezhlesou ozvěnou, a paní matka tu tápala v hluboké neznalosti věcí, vydávajíc se v nebezpečí, že při sebemenším pohybu roztříští nepřístupné tajemství. Ale to byl jistě klam, neboť tady přece nebylo tajemství, které by bylo možno roztříštit; zde byla jen tichá, ale zřejmá svévole panny z Barby, která se vždycky snažila vymknouti vedení velebné matky. Tuto svévoli musí paní matka zlomit - to byla její svatá povinnost. - Udělala velitelský pohyb (nikolí, nerozbižela žádné nepřístupné tajemství!): „Půjdeš teď do své cely, Barbyová, a neopustíš ji, dokud se nevrátíš k poslušnosti víry. Nebudeš spatřena ani na kůru, ani v refektáři, ani v kapitulní síni, ledaže bych tě já sama propustila z své vazby. - Rozumělas mi?“

Na tváři panny z Barby se teď něco dalo. Z tiché jednotvárnosti jejího klidu se nořila nesmírná bolest, tak, jako z bezhlesých vod utonulá květina dlouho po svém zániku stoupá ještě jednou na hladinu. - Mezitím opakovala paní matka svou otáz-

ku. Panna z Barby mlčela; - bylo to, jako by tato nemluvná bolest zastírala celou její tvář jakoby závojem, a paní matka jí najednou nemohla již ani rozeznat, nýbrž jako by poznovu rozeznávala zcela jinou tvář. - Ale jakou jen? Paní matce bylo, jako by se s ní byla již jednou setkala; ne, bylo to, jako by ji byla kdysi milovala, uctívala a takřka tiskla na své srdce. - Kdy to jen bylo? Paní matka se na to nemohla již rozpomenout. Cítila jen - víc a víc - že ji tato tvář činí zcela bezbrannou. Dřívější bezhlesá ozvěna zdála se vracet - bylo myslitelné, že ani tady přece jen nevěděla, co činí? S nesmírným vzrušením: „Barbyová, Bůh je mi svědkem, nesmím tvou neposlušnost trpět - a ty jsi neposlušná Boha a svých představených! Porozuměla jsi mi konečně?“

Z Barby mlčela. Náhle se uchopila oběma rukama za čelo jako člověk, který poznává, že je stejně zavržen nebem i zemí. Paní matka pocítila nepopsatelný otřes při tomto pohledu. Chvějíc se na všech údech: „Tys mi tedy nerozuměla? Ty se domníváš, že tě zneuznávám? Ty se domníváš, že se na tobě dopouštím bezpráví? - Odpověz!“

Uplynulo několik vteřin. Z Barby dýchala těžce. Potom jako s nejkrajnější námahou, lehounce jako dech, ale úplně jasně:

„Ne, moje matko, vy se nedopouštíte bezpráví, vy -“ Umlkla, jakoby překonána zcela novým citem. Bezútešný výraz její tváře takřka přeskočil a proměnil se v jeho dokonalý opak, jako by se v krajní opuštěnosti dalo tajemné spojení - ne, jako by opuštěnost sama byla již spojením. - Paní matka nechápala ani dost málo. Zmatena, téměř omámena: „Tedy ty přece souhlasíš? Ty svůj trest přijímáš?“

Z Barby: „Ano, moje matko, přijímám jej.“ Její tvář nyní všecka zjasněla a zlíbezněla; - planula jako kdysi, když jako mladé bouřlivé dítě s jásotem skočila přes práh klausury. - Paní matka mohla tuto tvář sotva již snést; cítila toliko jediné přání, ukončit rozmluvu. - Paní matka: „Jdi tedy do své cely, jak jsem ti nařídila! - Proč váháš? Jsi propuštěna!“ S podivným chvatem: „Jdi! jdi! jdi!“

Z Barby se zdvihla, poklonila se a šla ke dveřím. Když už držela kliku v ruce, uslyšela poznovu své jméno. Obrátila se. Stála tam paní matka, ústa maličko poote-

vřená, hladkou, pevnou tvář všechnu sešlou, jako by ji byla tato rozmluva stála všechnu sílu; - tak velká, velitelská paní matka nebyla jistě ještě nikým spatřena! Panně z Barby vhrkly náhle zase slzy do očí. Pozdvihujíc obě paže jako prosící dítě a zároveň jako by chlácholila bezpomocné dítě: „Aj, sladká matko, nedopouštíte se bezpráví, neboť -“ Zmlkla zase a klesla na kolena - nepřislušelo se přece řádové panně, aby netázána oslovila velebnou matku. Ale právě tímto proviněním se paní matka zase vzpamatovala. Vztyčena v plné své důstojnosti, třebaže bledá jako smrt: „Barbyová, to byla vaše poslední slova. Opusťte mě okamžitě!“ - - -

A nyní byla paní matka v klenotnici sama; a přece ještě před chvílí tam tak nádherně jiskřily a zářily klenoty. - Pročpak se zdály paní matce najednou matné a pohaslé? Ponořilo se slunce za stromy klášterní zahrady? Zešeřilo se v komnatě? Nebo oči paní matky změnily jen cíl? Vždyť hleděla ještě stále tak, jako by pátrala ve tváři panny z Barby po té druhé tváři, kterou nemohla poznat, třebaže jí připadala děsivě známá. - Kde jenom tuto tvář již

spatřila? Bylo to jistě před dlouhou dobou, protože se již vůbec nemohla rozpomenout na její jméno - snad to byla tvář člověka již zemřelého, dávno zapomenutého, kterého spatřila v době své mladosti, tehdy, když krásný chrám svaté Anežky býval ještě tak přeplněn - - - ano, tehdy v přeplněném chrámu svaté Anežky to jistě bylo; - paní matka se domnívala, že to teď ví. - Ale proč jí tento přeplněný chrám vnuká najednou takovou úzkost? Vzpomínka na něj byla jí až doposud útěchou a radostnou důvěrou. Tuto změnu nemohla paní matka v této chvíli vůbec potřebovat - neboť teď se bude musit brzy odebrat do kúru k slavnostním nešporám. Zkřížil někdo její plán? Událo se něco, o čem nevěděla? Ano, událo se něco.

Zbožné měštky z hovorny roznesly totiž zatím opravdu po celém městě zvěst o tom, co se tady u svaté Anežky chystá. A tak se ihned zastavovali na všech nárožích lidí, nemluvíce o ničem jiném než o „velké abatyši“ a jejich klenotech a jak chce své odpůrce postavit na pranýř. - To přece nemohlo zůstat utajeno spřeženstvu Grewa Köppena! Tu si musil každý rozváz-

ný člověk říci, že sotva vyčkají, až budou klenoty před celým světem usvědčeni ze lži - nikoli, oni se jistě pokusí, aby překazili tuto slavnou mši o svátku svatého Norberta. I vypravili se ihned někteří počestní měšťané staré jakož i nové víry a odebrali se na radnici, aby se pokusili přiměti ctihodnou vrchnost k jednání, aby tím bylo zabráněno vážnému neštěstí. A když dospěli na radnici, pánové tam seděli již shromážděni a sestrkovali hlavy dohromady, takže příchozí hned poznali, že již věděli, co se děje, naslouchali jim však, jako by se dovídali největší novinku. - Poté opatrně: Byli by milostivé paní od svaté Anežky rádi poskytlí pomoc, kdyby byli zavčas věděli, že klenoty jsou ještě skutečně v klášteře; neboť jim samým jde o jejich zachování. - Avšak teď přece vzala milostivá paní celou věc do rukou sama; na jejich pomoc jest už příliš pozdě. Lid už zase bouří a kypí jako mládé víno. Jak se také doslechli, chce dnes Grewa Köppen kázati u svatého Jakuba: to je vždycky znamení, že se zase něco kuje proti kněžstvu a klášterům! Bojí se, že by nic nezlepšili, nýbrž všecko zhoršili, kdyby nařídili vytáhnouti městským biřicům

s dlouhými kopími. Jsou to dnes, co dělat, divoké, nebezpečné časy; musí sami být na stráž, ano, to musí především - a tak dále. - A tak tedy nemohli býti poctivci, kteří chtěli svatě Anežce přivést pomoc, na pochybách, že ctihodná vrchnost zamýšlí už zase ponechat věcem volný průchod, a také tato zvěst se roznesla kvapně po celém městě. Proto se již v předvečer neodvážila ani jediná zbožná duše na nešpory ke svatě Anežce.

A když se nyní přiblížila chvíle, kdy se v klášteře panny chystaly odebrati do kůru a pátraly již špehýrkou chrámovým prostorem, zdali tam věřící lid začíná opravdu již prouditi, tu tam arci proudily zástupy - ubohým pannám začalo samým radostným úžasem nad tímto velkým množstvím lidu poskakovat srdce v těle! Jenom malá Pettinghoferka se tvářila povážlivě, jako by její špičatý nosík číchal neštěstí. Tázala se, kdeže zůstaly zbožné měštky z klášterní hovorny; ty přece chtěly vyplniti v kostele přední řady. Neviděla ani jedinou. Lidé, kteří ve skutečnosti plnili první řady, se jí vůbec nelíbili. A ohlásí to také paní matce, než se odeberou do kůru. Ale když se nyní

objevila ve svém slavnostním abatyšském rouchu, zlatý kříž položený tak nádherně na prsou, před sebou pastýřskou hůl, vypadající, jako by jí celý Magdeburk musil padnouti k nohám, tu se malá Pettinghoferka pojednou nemohla již rozpomenouti na své pochybnosti, nýbrž rozpomínala se jen na to, co paní matka řekla o přeplněném chrámu za dnů své mladosti. Bylo jí zase jednou, jako by byla lhala, a nevypravila ze sebe ani slůvko o své starosti. A tak se odebraly do kůru.

Mezitím však samotné paní matce nebylo ani trochu, jako by jí musil padnouti k nohám celý Magdeburk, nýbrž cítila ještě stále záhadnou stísněnost jako před chvílí v klenotnici - tak, jako by přeplněný chrám jejího mládí byl přeplněn úzkostí a ona jí zase kráčela rovnou vstříc; neboť nyní vstoupily do kůru. Nyní se prostíral chrám svatě Anežky před paní matkou, krásně vyzdobený a přeplněný jako kdysi, kdy ona tu klečovala jako útlé, mladé děvčátko, přimknuta nebo spíše přitisknuta k boku vlastní své matky; vždyť by opravdu nebyla propadla ani jehla! A všichni lidé hleděli tak zbožně a vroucně a modlili se s tak krásnou

vřelostí; děvčátko si myslívalo, že by neměli nikdy přestat, nýbrž setrvati tu na kolenou, až by jednou všichni přišli do nebe. Popadla je doslova úzkost, že by se mohli přestat modlit - právě taková úzkost, jakou měla v sobě paní matka dnes. A nyní věděla paní matka také proč; neboť tehdy se přestali opravdu modlit. Náhle vyrazil kdesi v chrámovém prostoru výkřik - vysoko jako výkřik ženy v porodních bolestech. Nebyla to však žena v porodních bolestech, nýbrž to byla šílená žena; - křičela: „Zde v tomto chrámě bude jednou posmíván sladký Ježíš!“ A potom ještě jednou, ještě o tón výš, jako by sebou trhala v bolestech, tak vysoko, jako by se výkřik chtěl roztříštit a vykrváčet o hrotitou klenbu chrámovou: „Sladký, líbezný Ježíš, posmíván jako kdysi před Pontiem Pilátem!“ - Výkřik skočil jako mrtvolně bledé strašidlo celým kostelem; zbožnému lidu v něm ztuhla modlitba na rtech - právě tak jako hrozila ztuhnouti paní matce dnes. Ale již se vzmoužili dobří lidé ze zbožných bratrstev a přispěchali. Uchopili chorou ženu a vynesli ji ven; poté se lidé modlili dál, jako by se nebylo nic stalo. Jenom v mladém, měkkém srdci dív-

činky zůstal onen výkřik, tak, jako by je byl probodl; a jestliže si zprvu myslila, že by se nechtěla s tohoto místa hnout, dokud neprijdou všichni do nebe, bylo jí nyní, jako by musila v tomto kostele setrvat, dokud v něm nebude sladký Ježíš posmíván - věrně přimknuta k jeho potupě, sdílejíc se s ním o ni. Ano, to si tehdy dívka v převeliké lásce svého mladého srdce přála; klesala jen na mysl, jak to zaonačit, aby zůstala napořád u svaté Anežky; neboť nyní byly nešpory skutečně u konce. Ale tu se odebral na kazatelnu kazatel, mistr vznešených slov a myšlenek; začal velebením svatého Norberta a svatého stavu řeholního: Chce-li někdo u sladkého Spasitele napořád zůstat, nechť se rozhodne pro tento blahoslavený stav ještě dnes. A to byla chvíle, kdy dívka přijala ve své duši závoj, tady u svaté Anežky, kde měl být sladký Ježíš posmíván. - Bylo tomu nyní asi tak třicet let, déle ne. Proč se však paní matka na to již vůbec nepamatovala? Jak bylo možné, že jí toto všechno vypadlo z paměti? Co bylo třicet let pro paní matku? Vždyť byla ještě svěží, statná žena; pro ni nebylo ještě námahou dotazovati se své paměti! -

Mezitím to proudilo ještě stále do přeplněného chrámu, právě tak jako před třiceti lety. Paní matce bylo, jako by viděla tytéž lidi. A vždyť to byli titíž lidé: samé děti tohoto dobrého města, dnes jako tehdy. Jenomže se chovali docela jinak než tehdy; - nekropili se při vstupu svěcenou vodou; neznamenal se znamením kříže; neskláněli koleno před oltářem, nýbrž se stavěli drze a opovážlivě vedle pokorně zplihlých mariánských korouhví, jako by vůbec nevěděli, že jsou v domě Božím. Kde byli zbožní modlící se lidé, kteří tu tehdy klečeli? A kde dobří lidé z bratrstva? Bylo přece nemožné, aby byli všichni zemřeli za tuto krátká, kvapem uběhlá léta - co je to třicet let pro město Magdeburk? - ne, těch bylo docela určitě ještě mnoho na živu; změnili se jen - právě tak, jako se změnila paní matka. Vždyť paní matka vstoupila do kláštera svaté Anežky, protože prahla po tom, aby sdílela pohanu sladkého Ježíše - proč po tom nyní již neprahla? Proč se nepřimykala k jeho potupě? Nyní přece nastala chvíle, kterou šílená žena tehdy spatřila - vždyť ona nebyla vůbec šílená; - byla přece jen v porodních bolestech; - podstupovala

bolesti nové doby; - a teď se tato nová doba narodila! - Stál tu zase kdosi na kazatelně, ale nevelebil svatý stav řeholní, nýbrž tupil odporný stav řeholní, pohanský a hamižný a odcizující klenoty! A po každé, kdykoli to učinil, ozval se v chrámové lodi křik souhlasu. A když nyní ubohé panny v kůru chtěly třesoucími se hlasy zanotovat své krásné žalmy, tu po nich hulákali, jako by peklo zpívalo s nebem o závod. A když se nyní dokonce objevil ubohý altarista s monstrancí, skláněli před ní s hrůzně posměšnými posunků kolena. A nyní asi nastal okamžik, kdy se musí rozestoupiti zem, aby pohltila zlosyny, nebo kdy sjede nebeský blesk, aby je zchromil! Avšak neotevřela se ani propast, ani nesjel blesk, nýbrž všechno se odehrávalo nerušeně, dalo se přímo tváří v tvář sladkému Spasiteli: Ten tu setrval ve své božské opuštěnosti, jako by promlouval jako kdysi na hoře Golgotě: „Pane, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“ A bylo to přece toto ničemné spřeženstvo, které to vědělo! Avšak on musil pronést tato slova; neboť jinak by přece byli bývali rozdrčení! A tato slova božské opuštěnosti, to bylo mysterium jeho lásky k lidem, opuštěným

Bohem - tato slova jediné - jenomže oni si to neuvědomili, právě tak, jako si to neuvědomila velebná paní matka.

Pozhasínali nyní světla na oltáři; nastala kolem něho tma. Jenom jedna jediná svíce hořela ještě sladkému Ježíši po boku - tu spatřila paní matka v posledním okamžiku bílou, bezbrannou hostii; potom zhaslo i toto světlo. Sladkého Ježíše nebylo již viděti; zhasli ho na oltáři právě tak, jako ho paní matka zhasla ve své duši - právě tak. - A nyní nastalo na několik okamžiků takové hrůzné ticho, že bylo slyšeti až nahore na kůru, jak dole u klášterní fortny kdosi zoufale trhal zvoncem.

Mezitím si totiž veledůstojný pán probošt přece jen ještě jednou rozvážil svou rozmluvu s milostivou paní; neboť takové byl veledůstojný pán povahy: Po malé chvíli vždycky zase litoval, když v hněvu zůstavil milostivou paní jí samotné. Ba, tehdy nastával většinou okamžik, kdy ve svém nitru téměř obrátil kopí, jako by byl právě on zanedbal to, co po ní žádal. Nebo snad prominul milostivé paní? Ujal se její slabosti? Ukázal jí Kristovo mysterium? Ne, podráždil ji ještě svou výčitkou proti abatyši Juttě

a zbožným duším a popohnal ji nesprávným směrem! - Ano, to učinil - to činil vždycky. Nehonosil se tedy nad ní žádnou jinou předností než poznáním! Bylo to s ním tedy mnohem horší než s ní - neboť ona v sobě poznání neměla. A nyní ví Bůh na nebesích, co z toho vzejde. Neměl již státní, vypravil se k svaté Anežce. A tu slyšel ovšem již zdaleka vřavu u chrámových dveří. - Dal zavolati s kůru malou Pettinghoferku - na to, aby promluvil s paní matkou samotnou, cítil se příliš zdrcen. Pettinghoferce nařídil: Kdyby se spřeženstvo snad opovážilo vniknouti do kláštera a kdyby hrozilo nebezpečí, že to dopadne povážlivě, ať milostivé paní připomene kapitulní síň. Domníval se o jejích dveřích, že jsou s to odolávati hezkou chvíli, bude-li na nich zasunut těžký dubový trám. Zatím půjde ještě jednou sám na radnici a přivede pomoc - ví již slova, po nichž se tamější páni hnou! Grewe Köppen prý dnes ve svém kázání vykřikoval: „Nejprve zakroutit krkem kněžím, potom vrchnosti!“ - Načež veledůstojný pán odkvapil na radnici.

V kostele teď hulákali: Naslouchati kázání je správné, zpívati a modliti se tak-

těž - ale všechno v pravý čas. Pomohli při tom nyní velké abatyši; teď se jí chtějí poklonit v klášteře a sličným jeptiškám vzít pohanské obrazy. - Paní matka neslyšela ze všeho toho již ani slovo; necítila ani ruku na svém rameni; malá Pettinghoferka se musila opravdu opovážit zatřásti velebnou matkou, aby konečně pohlédla do její maličké, kostnaté tváře. Byla mrtvolně bledá, jako by se byla nikdy před paní matkou nezačervenala. A nyní pravil tento teninký hlásek tak určitě, jako by to byl velký, silný hlas: „Paní matka musí teď okamžitě opustit kůr; neboť se chystají vylomiti fortunu!“ - A když nyní paní matka vrávorajíc povstala, tu již kvapil celý konvent jako vyplašené stádo k východu - ano, jako vyplašené stádo bez pastýře - pročpak paní matka nenalezla pastýřské slovo a volání? Pročpak bylo slyšeti zase jen teninký hlásek malé Pettinghoferky? „Milostivá paní nařizuje dcerám klid a aby se odebraly do kapitulní síně.“ - Načež malá Pettinghoferka vsunula paži velké, velitelské paní matky pod svou paži a vlekla ji s sebou bez okolků pryč, jako by to byla bezpomocná malá dívčinka nebo ochrnutá převorka.

Dovedly paní matku k jejímu vyvýšenému sedadlu v kapitulní síni; ona se však neměla k tomu, aby na ně usedla - vzpouzela se dokonce; musily ji na ně vtisknouti násilím. - Co se to s ní jen stalo? Kdo by si byl pomyslíl, že se velká, velitelská paní matka v hodině nebezpečí do té míry zhroucí a selže? Seděla tu se schýlenou hlavou, stále ještě bez hlesu. - I ozvala se poznovu malá Pettinghoferka: Milostivá paní nařizuje, aby byly dveře okamžitě zamčeny a aby byl zasunut trám, jsou-li všechny uvnitř. - Jsou všechny uvnitř. - Leč malá Pettinghoferka: Ne, ne - nejsou všechny uvnitř! Nevidí nikde pannu z Barby - Pettinghoferka měla přece vždycky pocit, že musí myslet na pannu z Barby. Paní matka pozdvihla náhle hlavu.

Kdosi nyní zvolal: Z Barby je jistě dosud ve své cele; nikdo ji na kůru neviděl. Sestra správkyň se prý vydala pro ni. - Paní matka pozdvihla poznovu hlavu. Vtom se vřítela dovnitř sestra správkyň: Z Barby nechce svou celu opustit! - Malá Pettinghoferka v nejvyšším rozrušení: Co to znamená, že Barbyová nechce opustit svou celu? Zdali jí panna správkyň neřekla, co se dě-

je? - Ano, řekla jí to. - Pettinghoferka: Tedy musí z Barby svou celu opustit; nechť správkyně utíká ihned pro ni. - Paní matka otevřela teď ústa: Nikoli správkyně, ona sama dojde pro pannu z Barby. - Pettinghoferka: Snad to nemusí být právě paní matka, jež v této chvíli opustí kapitulní síň. - Paní matka: Ano, musí to býti právě paní matka; zakázala z Barby opustit celu. - Teď se polekala malá Pettinghoferka; neboť cesta k chodbě panen, kde byly cely, byla daleká; bylo nutno proběhnouti celým klášterem, a paní matka byla přece tak tělnatá a v této chvíli také zřejmě tak vzrušená - to nesměla dopustit. Malá Pettinghoferka přes hlavu paní matky - a bylo opravdu prazvláštní, jak dovedla rozkazovat: - Ať správkyně tedy panně z Barby řekne, že ji paní matka propouští z jejího vězení - to z Barby jistě stačí. - Paní matka: Ne, to z Barby nestačí. - Odkud to paní matka najednou věděla? Z Barby byla přece jindy v jejích očích neposlušná!

Mezitím vyletěla již panna správkyně ze dveří. Paní matka se hotovila ji následovat. Malá Pettinghoferka, opětně přes hlavu paní matky (stoupla si na špičky nebo

v hodině nebezpečí vyrostla?): Z Barby to však musí stačit; paní matka nemůže teď opustit kapitulní síň. Paní matka musí přece myslet na své dcery. Nesmí vydávat samu sebe v nebezpečí. Musí zůstat zde, kde jest její místo, a rozkazovat.

Teď se paní matka vzpřímila v plné své důstojnosti - ano, rozkazovala zase. - Paní matka: „Pettinghoferko, myslila jste na mé dcery - také na pannu z Barby. Jste tu na svém místě a rozkazujte!“ Poté k oběma pannám, které se u dveří lopotily s těžkým trámem: „Pustte mě ven!“

A nyní vystoupila paní matka do šeré křížové chodby. Ještě v ní bylo bezhlesé ticho; oblouky se klenuly vzhůru tak lehce a směle, jako by byly kdysi vybudovány ze samých modliteb - z velkých modliteb nejbláženější lásky Boží; ale bylo to, jako by se potají již zachvívaly, jako by už věděly, co to znamená, když se lidé přestanou modlit; neboť kámen přece nemá vlastních perutí; jej nesou vzhůru jen křídla duše, a když se tato křídla zlomí, tu nastane i jeho poslední chvíle.

A tak kvapila nyní paní matka ve svém slavnostním abatyšském šatě, bez pa-

novnického doprovodu, bez důstojnosti a povznášející velikosti, nemajíc v duši jiné přání, než osvoboditi své uvězněné dítě; vždyť nesměla opustiti svou celu, ledaže jí to dovolí sama paní matka. Nebo v této chvíli přece jen směla? Z Barby věděla, co se děje, a „nouze láme železo“. Proč Barbyová neopustila svou celu? Proč nepřicházela v ústřety paní matce? Chtěla opravdu raději být bez pomoci vydána na pospas všem hrůzám této chvíle, než býti neposlušnou? Chtěla soud paní matky nad svou neposlušností postavit načisto na pranýř? Ach, soud paní matky byl přece již postaven na pranýř! -

Venku od brány bylo nyní slyšeti boučání pěstmí a řev; bylo to, jako by se v nitru kláštera vylekaly ticho a horoucnost dlouhých staletí a prchaly jako velké, líbezné, neviditelné bytosti před hrozivým hlukem. Nebo snad prchaly před kročeji velebné matky? Stály tu přece ještě všude podél cesty, již se ubírala, krásné skupiny svatých, zbožně se obracejících vzhůru ke kříži; kolísaly však již - musily se každým okamžikem skácet se svých podstavců za sladkým obrazem Spasitelovým, bezduché

a podlomené, jako by tu již byla řádila jiná neviditelná obrazoborecká bouře, a všecko, co tam venku začínalo být s nenávisí a posměchem konáno, bylo ve skutečnosti vykonáno již dávno, a paní matka mohla promlouvat jako Barbyová: „Všechny naše obrazy byly zničeny!“ Pro tato slova přece ji odsoudila! A nyní tomu bylo tak, jako by tím byla vyřkla rozsudek sama nad sebou. Neboť Barbyové bylo jen zjeveno, co se tu skutečně dalo - vycítila tuto neviditelnou obrazoboreckou bouři; protrpěla ji, trpělivě a poslušně až do skonání - do skonání své nejblaženější lásky. Vinna byla jen sama paní matka - nevědomky vinna. A nyní musila přijmouti odsouzení od svého ubohého dítěte.

Venku u klášterní fortny to nyní praskalo a tříštilo se, jako když jsou káceny stromy. Přinesli sekeru. - Když její rány na okamžik zmlkly, domnívala se paní matka, že již slyší kroky vniknuvší sem chátří, přicházející proti ní s druhé strany. Nebo to byly jen kroky vyslané panny správkyň, jež se vracela od Barbyové, která ji snad přece jen provází? Paní matka přitiskla na okamžik ruku na srdce; bylo jí, jako by

musila rozeznouti náruč, aby k sobě přitiskla zachráněné dítě. Vtom vyrazila pan-
na správkyně opravdu za rohem a letěla
jako vlaštovka dlouhou úzkou chodbou. Pa-
ní matka ji musila uchopit za rukáv kut-
ny, aby ji zastavila. Šeptala s vyděšenýma
očima: „Přistavili k oknu cely panny z Bar-
by žebřík a lezou tam!“ Paní matka: „A Bar-
byová?“ Panna správkyně: „Ach, Bože, Bar-
byová zatím zase upadla do vytržení!“ -
Paní matka ztrnula, jako by neviditelná ru-
ka sáhla po ručičce na hodinách a zastavila
ji, než mohla ukázati poslední minutu za-
chránění - nejposlednější minutu. - Avšak
tak rychle se paní matka nevzdala. K správ-
kyni: „Pojď se mnou, musíme Barbyovou
odnésti!“ Avšak tato, zapomínajíc samou
úzkostí na všechnu povinnou úctu: „Ne, ne!
Ta láje je teď jistě už v cele!“ Plačíc skoro:
„A pannu, která jest u vytržení, není přece
dovoleno nésti; vždyť zemře, když se jí do-
tkneme!“

Paní matka: „A když se jí dotkne ta
láje?“

Správkyně náhle uchopila jako před-
tím malá Pettinghoferka paní matku za ra-
mena, jako by jí chtěla zatrásti: pannu

z Barby nelze zachránit; paní matka musí
s ní nazpět do kapitulní síně! - Ale ta již
utíkala opačným směrem, majíc záhyby své-
ho slavnostního abatyšského roucha vysoko
podkasány, s vlajícím závojem jako malá
novicka, která zaspala, tak ubíhala mohut-
ná, velitelská paní, v smrtelné úzkosti, že
již nepříjde včas - včas, aby sdílela se svým
ubohým dítětem odsouzení.

Z dolní křížové chodby to nyní burá-
celo, jako by se bylo moře vlilo do rozeschlé
lodi. Paní matka cítila kolísati svá kolena,
jako by byla na palubě takové lodi. Avšak
kolem ní v chodbě panen, do které nyní
konečně dospěla, zdálo se všechno nedotče-
no - téměř jako by se sem byly uchýlily
neviditelné bytosti vroucnosti a ticha, jež
předtím uprchly před ní v křížové chodbě
- dveře cely panny z Barby byly maličko
pootevřeny. Ještě jednou načerpala paní
matka naději. Vkročila na práh - a ztrnula
poznovu: V otevřeném okně čnely oba kon-
ce žebříku, po němž vylezla ta láje - stře-
piny malých okenních tabulek pokrývaly
podlahu - klekátko bylo překoceno, kruci-
fix se zřítil na ně a roztránil se: všechno
v malé, prosté cele jako by bylo zpřeházeno

nesmírným bezhlesým děsem a potom to v tomto děsu ztuhlo - jako panna. Dýchala ještě? Nebo ji hrůza zabila? Bylo to již věčné vytržení? Paní matka se k ní neodvážila přiblížit - z bázně, že by se postavila proti poslední, strašlivé poslušnosti svého dítěte - nyní opravdu poslušnosti až k smrti - k nevinné smrti v bezmezném opuštění. Ale jak to mohl Bůh dopustit? Vydal toto věrné dítě v jeho dětské poslušnosti na popas? Nebo chtěl jeho osudem potrestat jen matku? Avšak zasáhl dítě, zasáhl sebe samého: svou otcovskou přízeň, lásku, slitování, spravedlnost, svou vůli odpouštět. Paní matce bylo, jako by náhle všechny atributy Boží odstupovaly do nepřístupného tajemství a ona tu zřela úplně cizí obraz Boží - ne, nezřela již vůbec obraz Boží, nýbrž nyní bylo i pro ni psáno:

„Paní duše, vyjděte ze sebe; není Boha, který vám může odpustit; jest už jen poušť čirého božství.“ A nyní nedělilo paní matku od jejího dítěte jistě již nic kromě její viny.

Teď dolehlo k jejímu uchu tiché chropění, tak, jako chroptí umírající. Paní matka nemohla být na pochybách; bylo to věč-

né vytržení. Mělo-li dítě skonati v její náruči, musila si matka pospíšet. - Těch několik málo kroků do malé cely - jaká cesta! Paní matka se domnívala, že vrávorá vstříc vlastní své smrti. - Teď mohly její krátkozraké oči konečně postřehnout tvář umírající: Závoj byl surově serván s hlavy, čelo zelo hole a bíle, vytryskla na něm krůpěj krve; stopa hrany malého překocného klekátka; tak tu ležela, u nohou majíc rozbitý krucifix, jakoby i v umírání opuštěna svým obrazem Božím, a přece v opuštěnosti každým Božím obrazem sama se stavši obrazem - obrazem Boží opuštěnosti. Paní matka poklekla: „Barbyová, Barbyová, nejmilější dítě, slyšíte mě ještě? Barbyová, řekněte mi ještě poslední slovo! Odpusťte mi! Neboť já jsem nevěděla, co činím.“ - Nepřišla odpověď, nemohla již přijít. Postava se nyní napjala, tahy tváře, mukou právě ještě téměř k nepoznání, se uvolnily v nevýslovném osvobození: Duše dosáhla brány těla. Na okamžik to bylo, jako by se jí ještě jednou prolomilo ono blažené dítě, které kdysi s jásavým výkřikem skočilo přes práh klausury; zdálo se, že se v nejvyšší opuštěnosti smrtelného zápasu děje totéž tajuplné

spojení jako v onom okamžiku zvolání: „Aj, sladká matko, věřte mi! Nedopouštíte se bezpráví, neboť -“ Ted' paní matka větu doplnila sama. V této chvíli jí bylo, jako by slyšela vlastní hlas: „Barbyová, to bylo vaše poslední slovo.“ Bylo poslední, pronesené dávno, ještě než si ho paní matka žádala, pronesené neproměnně a navždy: - duše panny z Barby skočila přes práh věčnosti. - - -

Co mám nyní ještě vyprávět? Co se vykládá v Magdeburce o paní matce a panně z Barby? Nic se o nich nevykládá, nic nebylo zaznamenáno o této události. Ve vleslavné kronice Šebestiána Langmanna lze se dočísti, že v den svatého Bonifácia bylo v klášteře u svaté Anežky spácháno mnoho nepravostí, ale že se ctihodná vrchnost konec konců přece jen ještě objevila na kolbišti a zavedla zase pořádek. V nepsané kronice, která jde od úst k ústům, hovořilo se arci chvíli ještě o řeholnici, která v onen den samou hrůzou zemřela. Vyprávělo se přitom také, že jí paní matka dala na náhrobní kámen napsati krásný výrok z knihy bekyně Mechthildy. Výrok zněl: „Kdo v lásce umírá, ten budiž v Bohu pochován.“

Z tohoto výroku to asi vzešlo, že v klášteře se později tvrdilo, že bekyně Mechthilda odpočívá sice v Helfdě, její srdce však že je pochováno zde u svaté Anežky pod tímto kamenem. Od paní matky byl nám ještě dochován výrok, a to veledůstojným panem proboštem; totiž tento: Když se dvorní radové pana arcibiskupa na dopis šlechtice z Plothu objevili v Magdeburce a vyslechli paní matku o všech krutostech, které byly spáchány na ní a na klášteře, vytašili se nakonec ještě s otázkou, co by měli jejím jménem panu arcibiskupovi navrhnout, aby žádal od městské rady jakožto potrestání oné láje? Paní matka jim odvětila: „Ode mne budiž panu arcibiskupovi navrženo: Milostivý pane, odpusťte jim, neboť nevědí, co činí.“

Gertrud von le Fort: Vytržení panny z Barby.
Povídka. Přeložila Jaroslava Vobrubová-Koutecká.
Graficky upravil Břetislav Štorm. Vydal na jaře
léta Páně 1942 Vyšehrad jako I. svazek edice
Vavřín, kterou rediguje Jan Čep. Vytiskly Č. A. T.
Českomoravské akciové tiskařské a vydavatelské
podniky v Praze II, Václavská ulice č. 12.